

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

ויקהל־פקודי

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק טז
(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ואחת לבריאה
ה'י' תהא 'שנת פלאות אראנו

ויקהל-פקודי

א. בפרשות ויקהל-פקודי ישנם מספר קשיים בפרשנות של מקרא

דובר כבר פעמים רבות על כך שרש"י מתעכב בפירושו על התורה על כל ענין הדורש הסבר לפי פשוטו של מקרא, וכאשר מוצאים קושיה כל-שהיא בפשט הפסוקים, שרש"י איננו מזכירה, הכרח לומר, שזו איננה קושיה לפי פשוטו של מקרא – או מפני שבדרך הפשט הדברים מובנים מעצמם, או מפני שהענין מוזכר כבר בפירוש רש"י לפני-כן.

בפרשיות ויקהל ופקודי ישנם מספר ענינים שאינם מובנים לפי פשוטו של מקרא, ויתר-על-כן – קושיות אחדות מתעוררות בעיקר לפי פירוש רש"י. להלן נתעכב, לכל הפחות, על שאלה אחת לפי פשוטו של מקרא בכל פרשה, אשר רש"י איננו מזכיר בפירושו.

בפרשת ויקהל, על הפסוק¹, „וכל הנשים אשר נשא אותנה בחכמה טוו את העוים“, בפירושו, כדברי רש"י „שמעל² גבי העוים טוויין³ אותן“ – הנשים טוו את הצמר (נוצה)⁴ בעודו מחובר אל העוים. יש להבין: מהי המעלה והתועלת בכך ש„מעל גבי העוים טוויין אותן“? הן, לכאורה, אדרבה: כאשר הנוצה (הצמר) חתוכה ונפרדת מן העוים ניתן לטוות ביתר קלות וביתר טיב מאשר כשהיא „על העוים“ – כשטוים את הנוצה, „מעל גבי העוים“?

כמו-כן קשה: כיוון שהתורה מספרת על גודל החביבות של מלאכת המשכן אצל

הנשים (כפי שנאמר קודם לכן⁵, ויבואו האנשים על הנשים) שהן הוכיחו חכמה והריצות בלתי רגילות בטויה מעל גבי העוים, ואם כן, מדוע אין מוצאים זאת גם בטוויית הצמר (של היריעות התחתונות) של התכלת והארגמן וכדו', הכתובה לפני-כן⁶ (וגם שם מודגש שהיה זה בחכמה), ובכל זאת „וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטויה את התכלת ואת הארגמן...“ אבל הן לא טוו את הצמר⁷ מעל גבי הכבשים?⁸

ב. הקושי בפרשת פקודי בענין עשיית היריעות לפני הקרשים

בפירוש רש"י בפרשת פקודי⁹ יש להבין את דבריו: „משה צוה לבצאל לעשות תחלה כלים ואחר כך משכן, אמר לו בצאל מנהג עולם לעשות תחלה בית ואחר-כך משים כלים בתוכו, אמר לו כך שמעת... וכן עשה המשכן תחלה ואחר-כך עשה כלים“.

ואין הדברים מובנים: סדר עשיית המשכן היה כאמור לפי „מנהג עולם“, ו„מנהג עולם“ בבנית בית הוא, שתחלה בונים את הקירות ואחר-כך את הגג¹⁰, וכך היה גם בהקמת המשכן¹¹. והנה אנו מוצאים בפרשת ויקהל¹² לגבי העשיה שחכמי-הלב עשו תחלה את היריעות (כמו גג)¹³, ורק מאוחר יותר¹⁴ את

5 לה, כב. ובפרש"י שם.

6 ויקהל לה, כה.

7 ובפרט דקשה יותר הטווי' ע"י העוים, כיון שהם תקיפין וקופצים יותר מכבשים (ראה מדרש הגדול כאן. וראה לקמן הערה 27).

8 ואולי י"ל שזה אי אפשרי, כיון שצ"ל ד' מינין יחד וכו' (רש"י תרומה כו, א).

9 לה, כב.

10 שאין דרך לבנות מלמעלה למטה (שו"ע אדה"ז הא"ח סטש"ז סוס"ט – והוא ע"פ רא"ש ביצה פ"ד ס"א. תוד"ה סא – שבת קלת, א).

11 פקודי מ, יח"ט.

12 לו, ח ואילך.

13 אף שבדוחק י"ל שזהו מפני ש(עיקר) המשכן הם יריעות התחתונות וכמש"ב (תרומה כו, א. ובכ"מ). וראה ספורנו פקודי מ, יח. – ובמילא גם היריעות עוים שהם למכסה עליהן – קדמו לקשרים.

14 ודוחק לתרץ דכיון שהיריעות היו לא רק „לגג“ כ"א

1 לה, כו.

2 כ"ה בדפוס רש"י שראיתי, כולל דפוס ראשון. לבד בדפוס שני, ובכ"ח כ"י רש"י דאיתא, „שעל“. וראה לקמן סוף הערה 28.

3 כ"ה בדפוס רש"י שלפנינו ובכמה כתי"י רש"י (ב-בל הווח). ובדפוס ראשון (ועד"ז בכמה כתי"י רש"י), טוו אותן, ולכאורה כצ"ל, מתאים ללשון הכתוב, טוו את העוים – בל' עבר, וכן מתחיל רש"י פירושו, היא היתה אומנות כו' [אבל להגירסא בדפוס שני, היא אומנות יתירה" (בלי תיבת „היתה“) מתאים הסיום, טוים אותם].

4 פרש"י תרומה כה, ד ד"ה ועוים. וראה שו"ע אדה"ז או"ח ס"ט ס"ח (מב"י שם): בכל התורה לא נקרא צמר סתם אלא צמר תהלים אבל של עוים נקרא נוצה. ובראב"ע ועד"ז פרש"בם תרומה שם, „שנע נקרא“. וראה תוד"ה ונוצה שבת כו, א. וראה לקמן הערה 27.

ואמנות יתירה" לפני שיודעים על מה מדובר, ורק אחר-כך הוא אומר את פירושו הפסוק – „שמעל גבי העזים טויון אותן“?

(ב) מדוע משתמש רש"י בלשון „ואמנות יתירה“ – ולא „(היא היתה) חכמה יתירה“, שזהו לשון הכתוב: „וכל הנשים אשר נשא לכן אותנה בחכמה“? ובמיוחד כאשר בגמרא²⁰, המהווה (בפשטות) את המקור לפירושו רש"י²¹, אכן כתוב „חכמה יתירה“²².

ד. טויו' על גבי חי חשובה יותר

ההסבר לכך:

כיוון שהמילים „טויו את העזים“ מחולקות בפסוק בפני עצמן, ואינן נמצאות בפסוק הקודם יחד עם „וכל אשה חכמת לב בידיה טווי ויביאו מטווה את התכלת ואת הארגמן...“ (כפי שאכן כתוב יחד, בהבאה²³, וכן בציווי על התרומה²⁴), ובמיוחד כיוון שהפסוק חוזר ואומר „וכל הנשים אשר נשא לכן אותנה בחכמה“²⁵, הרי מובן מעצמו ש„טווי (את העזים)“ הוה, שונה מ„טווי“ שבפסוק שלפניו, והכוונה היא²⁶ שטווי את הנוצה (הצמר) בעודה מחוברת²⁷ אל העזים²⁸.

(20) שבת עד, ב.

(21) כמ"ש במפרשים – ס' הזכרון, ועוד.

(22) ובגמרא שם (צט, א), „גדולה חכמה“. ובפרש"י שם ד"ה נשא לכן „יתירות חכמה משמע“.

(23) לה, כג.

(24) לה, ו. וכן בציווי ה' (תרומה כה, ד).

(25) ראה יריעות שלמה (למהרש"ל) ורע"ב ע"פ. אבל לכאורה מזה לבד לא היינו יודעים שהי' מעל גבי העזים. וראה פרש"י שבת שבעה ע"ב.

(26) ראה פרש"י שבת (עד, ב) ד"ה שטוף „קרא קדריש טווי את העזים בגופן של עזים משמע“.

(27) ודוחק לומר דזה שנאמר בכתוב בפ"ע הוא מפני שהמלאכה דטווי שערות עזים בכלל היא קשה יותר מטווי צמר כבשים וצריכה לאמנות וחכמה יתירה – „לפ"י שהשערות של עזים דקין ביותר וקשין“ (מדרש הגדול כאן. פ' ר"א בן הרמב"ם. רלב"ג ומנחה בלולה כאן. וכן משמע ברבא"ע פסוק כג). ובפרט שלפרש"י היו היריעות מ,נוצה של עזים" (פרש"י תרומה כה, ד. כו, ז) שאינם קשים כשערות עזים (כמ"ש בתוס' הג"ל הערה 4); משא"כ במדרש הגדול, פ' הר"א בן הרמב"ם והרבא"ע (שבעה ע"ב) מדייקים שערות העזים (אבל ראה רלב"ג ר"פ תרומה). (28) המבורח בפנים שנשארו ע"ג העזים והביאום כמו"ש

טוויים ע"ג העזים), או שנאמר שהביאו למלאכת המשכן רק חוטין טוויין אלא שהטווי' הי' ע"ג העזים תלוי לכאורה בב'

הקרשים, וכך היה הסדר גם כשהם נצטוו על כך בפרשת תרומה¹⁵.

בעלי התוספות¹⁶ עונים על כך, שהיריעות נעשו „ראשונה לכל מלאכת המשכן כדי שיהו מוכנות לאהל על המשכן מיד שיעשו הקרשים ולא יהיו שעה אחת בלי כסוי“.

אבל, בנוסף לכך שגם זה דורש הסבר: מדוע לא יכלו הקרשים להיות „שעה אחת בלא כסוי“¹⁷, הרי אי אפשר לומר כך לפי פשוטו של מקרא, כיון¹⁸ מפשטם של הפסוקים נראה שהביאו את המשכן אל משה, רק לאחר שנשלמו כל חלקי המשכן – היריעות, קרשים וכל כלי המשכן¹⁹ – ורק אחר-כך העמידו אותו, כמובן. יוצא מכך, שאין זה משנה איזה חלק נעשה קודם: גם אם היו עושים את הקרשים תחלה כ„מנהג העולם“, גם אז הם לא היו עומדים „שעה אחת בלא כסוי“, כי העמידו אותם רק לאחר השלמת עשיית כל המשכן כולו.

ג. שתי דיוקים בפירש"י

הדברים יובנו בהקדמת שתי דיוקים בפירושו רש"י בפרשת ויקהל:

(א) כוונת רש"י היא לפרש את „טווי את העזים“, שפירושו „מעל גבי העזים טויון אותן“, היה עליו להתחיל את פירושו בכך, ואחר-כך להוסיף ענין נוסף, שצורת טווייה זו היתה „ואמנות יתירה“ וכדו'. ובכלל – כיצד יכול רש"י להתחיל במילים „היא היתה

גם ל, מחיצות* (פרש"י תרומה כו, א) א"כ גם הם נכללים במחיצות ודפנות, שהרי סו"ס הם „מחוץ לקרשים (שהיריעות תלויות מאחוריהן) לכסותם“. ולהעיר שרש"י פירשו לענין יריעות משכן (התחתונות) – ראה ספורנו שם – ולא לענין יריעות עזים.

(15) כו, א ואילך.

(16) ויקהל לו, יד. ועדו' בפ' הרא"ש (הדר וקנים) שם.

(17) להעיר מפרש"י תרומה שם.

(18) וקושי' זו היא גם לפ' החוקני ויקהל לו, ה.

(19) כמפורש בהכתוב (פקודי לט, לג ואילך), ויביאו את המשכן אל משה את האהל גו', ואף שזה הי' לפי „שלא היו יכולין להקימו כו' מחמת כובד הקרשים כו'“ (פרש"י שם), הרי את'ל שהיו משתדלים להקימו יתכף כשגמרו לעשות את הקרשים (אלא שלא היו יכולין), הרי היו מביאין את הקרשים והיריעות כו' מיד לפני שעשו את הכלים.

(* וכוונת פרש"י שם (כפשוטו). הוא לרנ"ך לשון הכתוב „ואת המשכן נתעשה גו'“.

ובמיוחד אם נלמד לפי הפשט, שהחוטם הובא בעודם על גבי העזים³⁰, הרי ברור היתרון בכך, בהיותם בגדר של דבר חי בשעת נתינתם.

ה. ביריעות התכלת וכדו' ההבאה היא בלתי אפסרית בעוד הצמר מחובר

ומובן מדוע רק ביריעות העזים היה „טו את העזים“, ואין מוצאים זאת ביריעות התכלת והארגמן וכדו'.

את חוטי הצמר של הכבשים היה צורך להביא לאחר צביעתם כתכלת³¹ (צבוע בדם חלוזן – כחול) וארגמן וכדו', דבר שבלתי אפשרי לעשותו בעוד חוטי הצמר מחוברים לכבשים – ויוצא מכך שההבאה של התכלת והארגמן וכדו' איננה יכולה להיות מיד לאחר הטויה מעל גבי הכבשים³² ובודאי לא בעודם על גבי הכבשים³³.

לפיכך לא היתה הטויה על גבי הכבשים, כי הבאת התרומה לה' איננה יכולה, בין כך ובין כך, להיות באופן הנעלה, כשהיא מחוברת לבעלי-החיים, או בזמן הסמוך לכך.

ו. יתרון באמנות הטויה

לעובדה שהדבר מובן מאליו מן הפסוק רומז רש"י באומרו: „היא היתה אמנות יתירה“ – העובדה שהנשים „טו את העזים“ לא נבעה מכך ש, נשא לבן אותנה בחכמה“, בהבינן שבאופן זה של טויה הנתינה והתרומה למשכן היא נעלית יותר, אלא גם מפני שכך היה העיבוד טוב יותר³⁴ – „אמנות³⁵ יתירה“:

30* (לעיר גם מהת"ם עה"ת תרומה כה, ד) ד"ה שש ועזים – ודלא כמ"ש במלאכת הקודש על פרש"י תרומה שם.

31 כציווי ה' למשה (תרומה כה, ג"ד) וזאת התרומה אשר תקחו מאתם גו' ותכלת (צמר צבוע בדם חלוזן כו') וארגמן (צמר צבוע ממין צבע כו'), ולא שיקחו מאתם צמר בפ"ע והצבע בפ"ע.

32 וראה משכיל לדוד כאן.

33 כי אם אף יצבעו שלא כדרכו כלל, וכל שיערה ושיערה בפ"ע, הרי עד לגזית הצמרי יצמחו יותר, ויחסר בהתוספת צבע התכלת והארגמן.

34 אף שכמוכן קאי גם על העש"ל שהיא באומנות יתירה.

35 אבל י"ל להדגשה ברש"י היא לפרש, ד, כל הנשים אשר נשא לבן אותנה גו' טו את העזים, לא ה"ל הנשיאות לב, להביא לכל המלאכה (לה, כט), מלאכת ההבאה

את הטעם לכך מבין גם בן החמש:

כיוון שנדבת בני ישראל למשכן היתה תרומה לה' – כנדבה והקרבה לה' – הרי כשם שבקרבות ישנם סוגים שונים: קרבן ממין החי וממין הצומח (כפי שמוצאים בפרשת בראשית²⁹, לגבי קרבן קין וקרבן הבל), וקרבן מבעלי-חיים חשוב יותר מקרבן מן הצומח³⁰, הרי בדומה לכך בענייננו: כשאפשר לטוות את חוטי הנוצה בעודם מחוברים לעזים, מין החי, וזהו תרומה נעלית יותר מאשר טוית הנוצה לאחר שנחתכה מן העזים. חוטים שעדיין מחוברים לבעלי חיים (העזים) הם גדלים, יש להם קשר למין החי, הם יונקים מגוף החי. אך לא כן חוטים שכבר נחתכו מגוף החי.

הפי' שב, טו את העזים (ובכלל גדר טווי' ע"ג בהמה):

(א) בשעת הטווי' וזוירת הנוצה (או השערות) נתלשו מאליהם (עץ הדעת טוב – להרח"ו – פרשתנו (קטו, ב)), כפשטות לשון הגמ' (שבת עד, ב), „הטויה צמר שעל גבי בהמה בשבת חייב שלש חטאות אחת משום גזו כו' מנפץ כו' טויה רב כהנא אמר אין דרך גזויה בכך כו' ואין דרך טווי' בכך“ (כל הג' מלאכות בבי"א)* וכדמוכח גם ברי"ח ורא"ש שבת שם. וכן משמע במצויד (להרד"ו) מצוה תב. (ב) גם לאחר הטווי' נשארו (טוויים) ע"ג העזים, והגזויה הוה רק אח"כ, כדמשמע מהמפרשים (תפארת יונתן – לר"י אייבשיץ – כאן, ועוד) שמבארים הטעם שטו ע"ג העזים כיון שכמה מהם היו בודאי נדות ולא ה"ל עת להטהר לכן טו ע"ג העזים במחובר לבעל חי ואינו מקבל טומאה**. וכן הוא בברי"א (בח' וביאורים מלוקטים להמב"ם ה' שבת פ"ט ה"ז)***. וכן משמע באגלי טל מלאכת גזו או' ל' בהגהה. ולכאורה תלוי בב' הגי' בריש"י כאן (ובאו בהערה 2): להגירסא לפנינו, ששמע גבי העזים" משמע שנתלשו ע"י הטווי' [ועד"ז הוא לכמה גי' בשי"ם שם (הובא בדק"ס שם)]. וכ"ה ברי"ח ורא"ש שם; משא"כ להגירסא, שמע גבי העזים". (29 ד, ג ואילך).

30 אף שהחטרון בקרבן קין זה שהביא מן הגרוע (וראה בארוכה לקו"ש (המתורגם) חט"ז ע' 22 ואילך) – הוא מפני שהי' „עובד ארמה“ ולא ה"ל לו צאן.

(* וכן מוכח ברמב"ם הלכות שבת פ"ט ה"ו (ובפרט שמשנה וכתב, הטויה את הצמר מן החי"י) ובמ"א ט" שמו סק"ג (וראה יד אפרים שם).

(**) ואולי י"ל כוונתו דעיקר ההקפדה הוא דהגדות לא יעשו מלאכה לצורך המשכן, ולכן טויה מעל הנשים במחובר, אבל זה שלאח"ז נתלשו ונגעו בהחוטין לית לן בה. שהרי עדיין לא נאמרה פ' סמאים (גטין ס. א.) ורק הרחקה (שוהו גם מפי' „נידה“ הייתה. וראה יוצא (לא. לה ובמרב"ן וכו' שם). וצ"ע. (***) ברי"א מפרש כן ברמב"ם שם. אבל לכאורה לא משמע כן ברמב"ם, כ"ל בשוה"ג הא'.

ח. יש הבדל בחיוב נשים בחלקים שונים במקדש

מהעניינים המופלאים בדרך ההלכה, הנלמדים מפירוש רש"י זה⁴¹:

ידועה השאלה⁴²: הרי אין בונים את המקדש בלילה⁴³, וכך גם את ה"משכן דאקרי מקדש"⁴⁴, כלומר, בניית בית המקדש היא מצות עשה שהזמן גרמא, ונשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמא, ואם כך, כיצד יכלו הנשים לטוות את הצמר בשביל המשכן (לדעת רבינו תם)⁴⁵ שאשה איננה יכולה להכין למצוה שהיא איננה מצווה בה, ולכן, "אין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית כיוון דלא איפקדא"⁴⁶?

הרוגז'בי מסביר⁴⁶ שבמצות בניית המקדש יש שני פרטים: א) עצם בניית המקדש זו מצוות עשה. ב) הצורך בבניית מקדש כדי להקריב בו קרבנות.

וכן פ' הרא"ש שהוא לעיל ס"ב, הוא ע"פ ויעש יריעות עוים, ולא על יריעות התחתונות שנאמר בהכתובים שלפ"ו (לו, ח ואילך). ו"ל בפשטות, כי יריעות התחתונים ה"ה המשכן וכמש"ו ועשית את המשכן עשר יריעות – ראה לעיל הערה 13.

41) עוד ענין בהלכה שאפ"ל בפרש"י: ע"פ הג"ל ר"ס ו', פרש"י בא לפרש שזה שהנשים טוו את העוים לא הי' (רק) בשביל שהי' נחשבת תרומה חשובה יותר (צומח שבחיל), כ"א גם שנוגע לטיב המלאכה, ו"ל דרש"י לשיטתו' בהגדר דכל חלב לה' (כפי שנתבאר בלקו"ש ח"א ע' 131) שלא הקפידה התורה על שעת ההכנה (שיהי' או חלב לה' – מן המובחר – המחובר), כ"א כשתבוא ע"י עדיפות בהדבר בעת התינה, עיי"ש.

42) צפצפ"ג דלקמן בפנים. וראה גם שו"ת בית יצחק א"ח סי' ג אות ה' ואילך. הר המור' להרמב"ם הלכות בית הבחירה פ"א הי"ב סק"ח. כלי חמדה ס"פ תשא. ועוד. וע"פ המבואר לקמן בפנים יש לערוך ולהעיר בכמה מהג"ל. ואכ"מ.

43) שבועות טו, ב. רמב"ם הלכות בית הבחירה שם.

44) עירובין בתלתה.

45) תוד"ה כל גיטין מה, ב.

ע"פ דעת הטו"ו ואדה"ו או"ח ר"ס יד, גם לדעת ר"ת כשרה הטו"ו והשוזרה בנשים, ולפ"ו מובן זה שהנשים טוו למשכן, אבל לפמ"ש בנתיב חיים לשר"ע שם, וראה גם פרמ"ג (משב"ז) שם לר"ת גם הטו"ו אסורה ע"י נשים (ראה שו"ת בית יצחק שם). ואולי לכן הוסיף בצפצפ"ג שם הצי"ן, תוספות מנחות דף ק"ב, ע"ב, דמשם מובן דגם הטו"ו הוי ככלל עשייתו, ובעינין לשמה. ועצ"ע.

46) צ"פ הפלאה בהשמות נד, א. נתקן בצפצפ"ג עה"ת פרשתנו ע"פ ח"פ. וראה גם צפצפ"ג מהד"ת ג, ג. ע' 164 (נתקן בכללים בערכו).

הטויה מעל גבי העוים יוצאת משובחת יותר³⁶ מאשר טויה הנוצה לאחר שכבר נחתכה מן העוים, כי כאשר השערות עדיין מחוברות והן יונקות מהבהמה, יש בהן לחות ורכות³⁷, שזהו יתרון באמנות הטויה.

ז. האריגה מיד לאחר הגזיזה היא משובחת יותר

לפי האמור לעיל מובן מדוע עשו היריעות לפני הקרשים למרות ש"מנהג העולם" לעשות תחילה את הקירות. וזאת מפני שני העניינים שהוסברו לעיל: מרוב חיבתן של הנשים למצוה ורויותן הן טו מיד, והביאו לעושי המלאכה בעוד הצמר על העוים, ואז לא יכלו לדחות את הגזיזה ועשיית היריעות עד לאחר עשיית האדנים והקרשים, כי בנתיים תצמחנה השערות כל אחת בפני עצמה, ללא הטויה ביחד.

כמו"כ יש לומר בדרך ההלכה – שזהו צער בעלי חיים, שאינן משוחררים לחלוטין בגלל הטויה³⁸, ולכן גזוז מיד את חוטי הנוצה מן העוים.

וכיוון שהטויה על גבי העוים היא גם „אומנות יתירה” – הטויה היא משובחת יותר, כפי שכבר הוסבר, הרי מובן שבדומה לכך גם מלאכת האריגה של יריעות העוים משובחת יותר כאשר היא נעשית בקירוב זמן לזמן היות החוטים מחוברים לעוים³⁹. לפיכך היו צריכים לארוג את היריעות מיד לאחר שחתכו את החוטים מעל גבי העוים⁴⁰.

(פרש"י לו, ז) כ"א שהייתה „אומנות” וחלק ממלאכת ועבודת המשכן (וראה פרש"י תשא לא, ה).

36) ראה ספרונו עה"פ.

37) עכ"פ פחות קשין (ראה הערה 27) מכאחרי הגזיזה.

38) ואף את"ל הדטו"ו עצמה ע"ג העוים גורמת צער – מובן שאין בזה איסור כיון שנעשה לצורך כו' (ראה שו"ע אדה"ו חלק ח"מ הל' עוברי דרכים וצער בע"ח סוס"ד).

39) אפילו את"ל שהביאו רק הנוצות של העוים טוים ל"א העוים עצמן.

40) ומתחלה עשו את יריעות דש משזר תכלת גו' כיון שביריעות עוים הודגש שהם „לאהל על המשכן” – היריעות שש גו'.

לכאורה י"ל, שמכיון שהיו כו"כ חמ"י לב, חלקו המלאכה ובבת אחת עשו יריעות המשכן ויריעות העוים.

אבל לפ"ו הרי יכלו לעשות כן גם בנוגע להקרשים וכו', ובפעם שזוהו אומנות אחרת לגמרי (ראה פרש"י תשא שם) וא"כ פשיטא שנעשו ע"י חמ"י לב (ואמנם) אחרים. ולהעיר דפי' בעלי התוס', ראשונה לכל מלאכת המשכן

י. רש"י לשיטתו – דרך הפשט

לפי הנ"ל בפירוש רש"י – בדייקן בלשון „אמנות יתירה” – יש לומר שרש"י בפירושו על התורה הולך בשיטתו – דרך הפשט:

על הפסוק „ויפרוש את האהל על המשכן” מסביר רש"י „הן יריעות העזים”, כפשטות הכתוב בפרשת תרומה⁵¹, ועשית יריעות עזים לאהל על המשכן”. לפי זה יוצא שלדעת רש"י, בפשוטו של מקרא, גם יריעות עזים אלו הן בגדר „אהל”⁵², המונע את הקרבת הקרבנות במשכן.

מכך מובן שגם יריעות העזים יכלו להיעשות על-ידי הנשים, ולכן מדייק רש"י ומשנה את הלשון, כמצויין לעיל, ואומר „היא היתה אמנות יתירה”, שהטוייה שלהן „מעל גבי העזים” לא היתה חכמה בלבד, אלא גם מלאכה. זהו החידוש ב„אמנות” – שזוהי מלאכה בגוף הדבר.

לפי זה אין הכרח לומר (כדברי המפרשים⁵³) שרש"י מקבל את הדיעה בגמרא⁵⁴ ש„הטויה צמר מעל גבי בהמה” פטור, כי „אין דרך טוייה בכך”, והעובדה שבמשכן היה האופן של „טוו בעזים” היא מפני ש„חכמה יתירה שאני” – אלא פירושו יכול להתאים גם לדיעה הראשונה, שהוא חייב, כי זה בגדר מלאכה.

ואדרבה: כיוון שכל המלאכות נלמדות מן המשכן⁵⁵ יש לומר שלפי פירוש רש"י (שזוהי „אמנות”) ענין זה עצמו הוא המקור לדיעה⁵⁶: כיוון שטוייה על גבי בהמה היתה בין הפעולות שנעשו במשכן, זוהי הוכחה לכך שזוהי „אמנות” ומלאכה, ולכן חייבים על כך חטאת.

ובכך ישנו הבדל לגבי השאלה שלעיל אם נשים חייבות או פטורות מבניית המקדש: מצד המצוה של בניית המשכן והמקדש, זוהי מצוות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות. אבל מצד הענין השני, שצריך להיבנות מקדש כדי להקריב בו קרבנות – בכך חייבות גם נשים, כי גם עליהן חלה חובת הקרבת קרבנות.

לפיכך: נשים חייבות בבנייתם ובעשייתם של החלקים מן המקדש המונעים את הקרבת הקרבנות, אך לא כן לגבי חלקי וכלי המקדש שאינם מונעים את הקרבת הקרבנות, ועשייתם היא רק בגלל מצוות-העשה של בניית המקדש. מעשה זו נשים פטורות, ולכן אסור להם לעסוק בכך.

ט. יש הבדל בין טויות היריעות התחתונות לבין העליונות

בקשר ליריעות אומרת הגמרא⁴⁷ שבמילים⁴⁸ „ויפרוש את האהל על המשכן” הכוונה היא ליריעות התחתונות של שש תכלת וארגמן ותולעת שני. כלומר, עם היריעות התחתונות כבר יש למשכן דין של אהל, ואפשר להקריב בו קרבנות. יוצא מכך שהיריעות שלמעלה מהן, יריעות העזים, אינן מונעות את הקרבת הקרבנות במשכן, והמשכן כשר גם כאשר „קיפל הרוח” את יריעות העזים.

לפי זה מובנת הסיבה להבדל בלשון הפסוק: בקשר ליריעות התחתונות כתוב „וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטווה את התכלת ואת הארגמן...”, כי יריעות אלו נחוצות לכשרות המשכן, כדי להביא קרבנות, ולכן גם נשים יכולות לטוות את היריעות הללו, להשתתף במלאכת המשכן, אך לא כן לגבי יריעות העזים, שיריעות אלו אינן מונעות את הקרבנות, כאמור לעיל, ולכן נשים פטורות, ואסורות בעשייתן – ולפיכך כתובה הלשון „טוו את העזים”, שהטוייה שלהן היתה צריכה להיות באופן „דהוי חכמה יתירה ולא מלאכה”⁴⁹, כמו שאומרת הגמרא במסכת שבת⁵⁰.

51 כו, ז. וראה תוס' שם כה, א.

52 וראה פרש"י תרומה כו, ד: לאותו גג של יריעות עזים. ובפרש"י ויקהל לה, יא. את אהלו הוא אהל יריעות עזים העשוי לגג.

53 ודיוק תוס' שבת שם, דמשמע דהיינו יריעות התחתונות דכתיב אחר הקרשים ויפרש את האהל, י"ל דלפי פרש"י (תרומה כו, א) הם בכלל המחיצות. וראה לעיל הערה 14.

53 ס' זכרון כאן. ועוד.

54 שבת עד, ב.

55 שבת מט, ב. ובכ"מ.

56 וכן משמע להגירסא בפרש"י (דפוס ב'), היא אמנות יתירה .. טוים אותם", היינו שבעצם היא אמנות יתירה. משאי"כ הלגי' לפנינו „היא היתה אמנות יתירה .. שמע"ג העזים טוו אותן” – י"ל, שבדורות שלאח"ז הוה

47 שבת כה, א.

48 פקודי מ, יט.

49 כ"כ בצפ"ב שם. ולכאורה מפרש דלא כפרש"י ומאירי ולא כפי' תוס' שבת שם עד, ב.

50 עד, ב.

יא. שתי הוראות בעבודת ה'

מיינה של תורה בפירוש רש"י, יש לנו הוראה בעבודת ה':

לכאורה אין מובן לשם מה מספרת התורה ש, וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העזים? הרי זהו, מאי דהוה הוה (=מה שהיה - היה) - יריעות העזים היו רק במשכן אבל לא במקדש (כולל המקדש העתיד להיבנות, ובמיוחד שהוא „בנוי ומשוכלל” ו, „גגלה ויבוא משמים”⁵⁷).

בדומה לכך יש להבין בקשר לענין השני - עשיית היריעות לפני עשיית הקרשים, היפך „מנהג עולם” - כיצד קשורים הדברים לדרוותר? אלא, נובעות מכך שתי הוראות כלליות בעבודה של „משכן ומקדש”, שכל יהודי צריך לעשות בעולם בכל הזמנים והמקומות, כדברי חז”ל⁵⁸, „בתוכו לא נאמר אלא בתוכם - בתוך כל אחד ואחד מישראל”.

ההוראה הראשונה הנלמדת מן הנשים ש, נשא לבן אותנה בחכמה”, שכאשר הקדוש-ברוך-הוא נותן ליהודי חוש וכשרון מיוחד, הוא צריך לדעת שזה לא בשביל עצמו בלבד, אלא הוא צריך לנצל זאת בעבודתו לעשות מהעולם משכן, דירה לקדוש-ברוך-הוא -

בדיוק כפי שהיה אצל הנשים בזמן בניית המשכן, שבהיות להן כשרון מיוחד שלא היה לאחרים, הן הבינו, שאת הכשרון הזה שנתן להן הקדוש-ברוך-הוא, עליהן לנצל לבניית המשכן שבו תהיה השראת השכינה - ושכנתי בתוכם.

ולכן, למרות שהן לא נצטוו⁵⁹ לעשות את הטוייה ב, „אמנות יתירה”, מספרת התורה שהן בעצמן התעוררו לעשות את ה, „אמנות יתירה” למען משכן ה' - ובכך נותנת התורה הוראה לדרוותר.

כשם שהדבר קיים בקשר לכשרונות מיוחדים וכיוצא-בזה, שיהודי צריך להשקיעם בעבודה של הפיכת העולם לדירה לקדוש-

שלא כדרכו. ראה פרש”י ותוס’ שבת עז, ב. וראה אגלי טל שם. ואכ”מ.

(57) פרש”י (תוס’) סוכה מא, סע”א. ר”ה ל, סע”א. ועוד. (58) ר”ח (שער האהבה פ”ז קרוב לתחלתו). של”ה (שער האותיות אות ל’. ועוד). ובכ”מ.

(59) כי נצטוו רק „קחו מאתכם תרומה” (ויקהל לה, ה). ולהעיר מריטב”א קידושין לו, א ד”ה ואיכא גם בתנוגע לתרומה ד, התם נשים מעצמן הביאו ולא נצטוו בכך”.

ברוך-הוא, קיים הדבר באופן דומה גם בענינים אחרים שהקדוש-ברוך-הוא נותן ליהודי. לדוגמא: כאשר הקדוש-ברוך-הוא נותן לו פרנסה יותר מהרגיל, עליו לדעת, שהוא צריך להרבות ולהוסיף בנתינת צדקה, תרומה לה’ (כידוע⁶⁰, כאשר לחסיד של אדמו”ר הזקן היה שבוע של פרנסה טובה, הוא היה בטוח, שבבואו לביתו הוא ימצא מכתב של הרבי על התעוררות לצדקה, או משולח של הרבי שאוסף לצרכי החזקת בני ארץ ישראל”).

יב. ההוראה השני'

ההוראה השני': זהירות מירבית והימנעות מגרימת צער לאדם אחר: אם בגלל צער בעלי חיים (ולא צער ממש, אלא חוסר נוחות בלבד) משנים את „מנהג העולם”, והקב”ה מצווה לעשות את היריעות לפני קרשי המשכן -

על-אחת-כמה-וכמה כאשר מדובר בצער של בן אדם, ובמיוחד בקשר ליהודי, ש, אתם קרויים אדם⁶¹; ובמיוחד כאשר רואים שיהודי נמצא במצב של „ערום”⁶² מן המצוות, ככתוב ב, „תנא דבי אליהו רבא”⁶³, „אין לך ערום בישראל אלא מי שאין בו תורה ומצוות” - ניתן לחשוב: עליו לקיים את הציווי „וכסיתו”⁶², להלבישו בציצית ותפילין⁶⁴ אך צריך להיות בכך סדר, תחלה צריך הוא עצמו להתפלל ו, „מבית הכנסת לבית המדרש”⁶⁵ - ללמוד תורה, ולאכול פת שחרית⁶⁶, ואחר כך „הנהג בהם מנהג דרך ארץ”⁶⁷, ולאחר כל זאת הוא יקיים את „וכסיתו”;

על כך אומרת התורה, שכאשר מדובר בצער של יהודי אחר - ואין צער יותר גדול מזאת שיהודי הוא „ערום” מן המצוות, ובמיוחד כאשר האחר איננו יודע כלל שהוא „ערום” - במקרה כזה יש להפוך את סדר הרגיל, את „מנהג העולם” - ואפילו כאשר אין זה מנהג של „העולם” מלשון העלם

60) ספר השיחות תש”ג ע’ 9.

61) יבמות סא, רע”א.

62) ישעי’ נח, ז.

63) פכ”ז.

64) שיחת פורים תרצ”א (לקו”ד ח”ד תשכט, א). וראה

לקו”ש [המתורגם] חט”ז ע’ 128.

65) ברכות סד, א. שו”ע (אדה”י) או”ח סקנ”ה.

66) שו”ע אדה”י ש.

67) ברכות לה, ב. וראה שו”ע אדה”י ש וסי’ קנו.

התורה, ככתוב בתחילת הפסוק⁶², הלא פרוס לרעב לחמך" – „אין רעב אלא הרעב מן דברי תורה, ואין לחם אלא דברי תורה"⁷¹, ואת זאת הוא עושה לפני „ומבשרך לא תתעלם“, או זוכים לכך שגם אצל עצמו מתהווה „לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'“⁷² – ממשיח צדקנו בבית המקדש הנצחי, שיבנה על-ידי שבזמן הגלות ינצל כל אחד את הכשרונות והחוששים שהקב"ה נתן לו, להפיכת העולם למשכן ומקדש לקב"ה.

(משיחות ש"פ ויקהל תשל"ו)
מוצאי ש"ק פ' ויקהל-פקודי תשל"ט)

(71) תנא דבא"ר שם.

(72) עמוס ה, יא. הובא בתדא"ר שם.

והסתר בלבד⁶⁸, אלא גם על סדר שהקדוש-ברוך הוא ציוה שינהגו כן⁶⁹ בביתו של הקדוש-ברוך הוא – ולמרות זאת, כאשר מגיע הדבר לידי צער של יהודי, אין נוהגים כ„מנהג עולם“⁷⁰, ובראשית הכל יש לדאוג ל„וכסיתו“, להלבישו במצוות, ורק לאחר-מכן, כהמשך הפסוק לאחר זה, הוא יעשה את הקשור לעצמו („ומבשרך לא תתעלם“⁶²).
ובדומה לכך, ועוד לפני כן, בקשר ללימוד

(68) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

(69) להעיר (מטושו"ע או"ח סט"ו) שסדר בנין הוא מלמטה למעלה ודפנות ואח"כ גג, אף שדפנות שלימות גם משלשלין אותן מלמעלמ"ט (סוכה טז, סע"א) – ועפ"ו יש לתקן בר"ד שיחת נצו"י, תשל"ט.

(70) להעיר מהסיפור ע"ד הצ"צ בענין גמ"ח (סה"מ ה'תשי"א ע' קנג. וראה לקו"ש ח"ו ע' 340 ואילך).

לזכות

כ"ק אדונונו מזרנו זרבינו
מלך המשיח

ויה"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדונונו מזרנו זרבינו מלך המשיח
לעולם ועד

הוספה

בשורת הגאולה

יז.

קומענדיק פון די ימי הפורים – טעג פון נסים, וואָס דער אויבערשטער האָט באַוווּזן „בימים ההם בזמן הזה“, און דערנענטערנדיק זיך צו חג הפסח – ווען מיר פראַווען דעם יום־טוב פון „זמן חרותנו“ און מיר דאַנקען דעם אויבערשטן פאַר די נסים ונפלאות וועלכע ער האָט באַוווּזן ביי יציאת מצרים –

איז איצט די פאסיקע צייט צו ציען די פולע אויפמערקזאַמקייט אויף די נסים ונפלאות וועלכע האָבן פאַסירט נאָענט צו דעם היינטיקן פורים.

דאָס זיינען געווען נסים גלויים אפענע נסים, ניט נאָר פאַר אידן, נאָר אויך פאַר אַלע פעלקער, ביז אַז „ראו כל אפסי ארץ“, אַלע האָבן געזען די גרויסע נסים וואָס זיינען פאַרגעקומען אין דעם זמן.

. . . לויט די נאַטירלעכע אומשטענדן אין דער וועלט, האָט עס געהאַלטן דערביי, אַז עס זאָל זיין ניט נאָר אַ מלחמה ערקלערונג א.ז.וו. נאָר אַז די מלחמה זאָל אַריינציען מערערע פעלקער און זיך צעפלאַקערן אין אַ וועלט־קריג, ר"ל – און למעלה מדרך הטבע הרגיל, איז ניט בלויז אויסגעמיטן געוואָרן אַ וועלט־מלחמה, נאָר אויך די שוין אַנגעהויבענע מלחמה איז איינגעשטילט געוואָרן.

בעת אַלע סימנים האָבן געוווּזן, אַז מ'דאַרף דערוואַרטן אַ שווערע מלחמה, און צוגרייטן אַ גאָר גרויסע אַרמיי מיט אַ סך כלי־זיין און דוקא פון די נייעסטע, און נאָך די אַלע צוגרייטונגען ווי ס'איז דער סדר ווען מ'גרייט זיך צו אַ לאַנגער מלחמה, וואָס דאַרף דויערן וואָכן, חדשים – איז דער נצחון געקומען אין גאָר אַ קורצער צייט!

דער נצחון איז געווען אַזוי וואונדערלעך, אַז ער האָט ניט נאָר פאַרמיטן אַ סך שפּיכות דמים צווישן אומות העולם (ווי מ'האָט מורא געהאַט), נאָר האָט געבראַכט דערצו, אַז דער שונא זאָל באַפרייען, אין

א גוטן אופן, א טייל פון די מלחמה-געפאנגענע און אפילו א טייל פון די געפאנגענע פון פריער.

... און נאך מער: די וועלכע „ווייסן וואס ס'טוט זיך אינעווייניק" – זיינען באקאנט מיט גאר א סך איינצלהייטן וועלכע דערגרייכן ניט צו דער עפנטלעכקייט – באגרייפן א סך מער דעם וואונדער פון די נסים ונפלאות בזמן הזה בימים אלה.

* * *

במשך פון דעם יאר – אויף וועלכן אידן גיבן דעם נאָמען און סימן: „היה תהא שנת נפלאות אראנו", און נאָך פאַר דעם, ביים סוף פון פאַרגאַנגענעם יאר, באַצייכנט פון אידן מיטן סימן „היה תהא שנת נסים" – איז פיל מאָל באַטאָנט געוואָרן בנוגע וואָס חז"ל האָבן פאַראויס געזאָגט (אין ילקוט שמעוני ישעי' רמז תצט) וועגן די מלחמות וועלכע וועלן פאַרקומען אין יענעם טייל פון וועלט, אַז דאָס זיינען פון די סימנים אַז אַט-אַט קומט די גאולה האמיתית והשלימה דורך משיח צדקנו.

און אין אַנבליק פון די אויבנדערמאָנטע געשעענישן און נסים, דאַרף נאָך שטאַרקער ווערן דער באַוואוסטזיין, אַז דאָס איז די צייט פון הכנה קרובה צו דער ערפילונג פון דער הבטחה, „הייתה לה' המלוכה"¹, ווען אַלע פעלקער וועלן זיין איבערצייגט אַז „יש בעל הבית לבירה זו"², און די אַנערקענונג וועט זיי ברענגען „לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד"³.

(ממכתב כללי, כ"ה אדר תנש"א)

בבואנו מימי הפורים – ימים של ניסים שהראה הקב"ה „בימים ההם בזמן הזה", ובהתקרבו אל חג הפסח – שבו אנו חוגגים את החג של „זמן חרותנו", ומודים לה' על הניסים והנפלאות שהראה בעת

(1) עובדי' א, כא.

(2) ראה ב"ר רפל"ט.

(3) צפני' ג, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים ספי"א.

יציאת מצרים –

הרי זהו הזמן המתאים להפנות את מלוא תשומת הלב אל הניסים והנפלאות שאירעו בימינו אלה, בימים הסמוכים לפורים שנה זו.

היו אלה ניסים גלויים לא רק לעם ישראל אלא גם לכל העמים, ועד ש"ראו כל אפסי ארץ" – הכל ראו את הניסים שהתרחשו בתקופה זו.

... על פי התנאים הטבעיים של העולם היה צפוי, שתהיה זו לא רק הכרזת מלחמה וכיוצא בזה, אלא שהמלחמה תגרור לתוכה עמים רבים ותתלהט עד כדי מלחמת עולם ר"ל; אך בפועל, למעלה מדרך הטבע, לא זו בלבד שנמנעה מלחמת עולם, אלא שגם המלחמה שפרצה – שככה.

בשעה שכל הסימנים הצביעו, שיש לצפות למלחמה קשה ולהכין צבא גדול ואדיר, מצוייד בכלי-נשק רבים ודווקא מהמתקדמים ביותר – הרי לאחר כל ההכנות, כפי שנהוג להיערך למלחמה ארוכה שאמורה להתמשך שבועות וחודשים – בא הניצחון בפועל בתוך זמן קצר ביותר!

הניצחון היה כל כך מופלא, שהוא מנע לא רק שפיכות דמים רבה בין אומות העולם (כפי שחששו תחילה), אלא הוא אף הביא לידי כך, שהאויב ישחרר, ובצורה טובה, חלק משבויי המלחמה ואפילו חלק מאלה שנישבו בעבר.

... יתירה מזו: אלה היודעים את המתרחש "מאחורי הקלעים" – המודעים לפרטים חסויים רבים שאינם מגיעים לידי פרסום – משיגים עוד יותר ויותר את פלאי הניסים והנפלאות בזמן הזה, בימים האלה.

* * *

במשך השנה הזאת – עלי' נתנו יהודים את השם והסימן: "היה תהא שנת נפלאות אראנו", ועוד קודם לכן, בסיומה של השנה שעברה, שצויינה על-ידי יהודים בסימן: "היה תהא שנת ניסים" – הודגש פעמים רבות הקשר לדברים שחז"ל גילו מראש (בילקוט שמעוני ישעי' רמז

תצט), על המלחמות שיתרחשו בחלק ההוא של העולם, אשר הן מהסימנים המעידים שמתקרבת הגאולה האמיתית על ידי משיח צדקנו.

ולאור ההתרחשויות והניסים שצויינו לעיל, צריכה להתחזק עוד יותר ההכרה, שזהו הזמן של ההכנה הקרובה למילוי ההבטחה „והיתה לה' המלוכה”¹, כאשר כל העמים ישוכנעו ש„יש בעל הבית לבירה זו”², והכרה זו תביא אותם „לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד”³.

לזכרון

הרבנית הצדקנית

מרת חיי' מושקא

ע"ה ז"ל

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>